

Projekt: Digitální učební materiály ve škole, registrační číslo projektu **CZ. 1. 07/1. 5. 00/34. 0527**
Příjemce: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, 371 60 České Budějovice

Název materiálu: Ontogeneze duševního vývoje

Autor materiálu: Mgr. Veronika Plecerová

Datum vytvoření: 02. 03. 2013

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Předmět: Psychologie, 2. ročník

Sada: PS5

Číslo DUM: 01

Tematická oblast: Vývojová psychologie: prenatální období – předškolní věk

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 12. 04. 2013

Ověřující učitel: Mgr. V. Plecerová

Třída: ZLY 2

Popis způsobu použití materiálu: Výuková elektronická prezentace slouží jako podpůrná a názorná pomůcka výkladu učitele. Seznamuje žáky se základy vývojové psychologie. Zaměřuje se na ontogenezi duševního vývoje a jeho zákonitosti. Prezentace výstižně a názorně doplňuje výklad učitele, který si žáci zaznamenávají do sešitu a využívají při domácí přípravě. Materiál obsahuje zpětnou vazbu ověřující pochopení nové látky v podobě snímku s otázkami k opakování tématu.

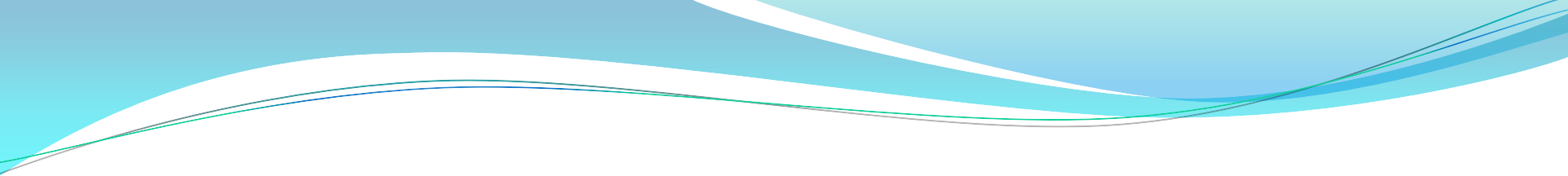
Tento výukový materiál je spolufinancován Evropských sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

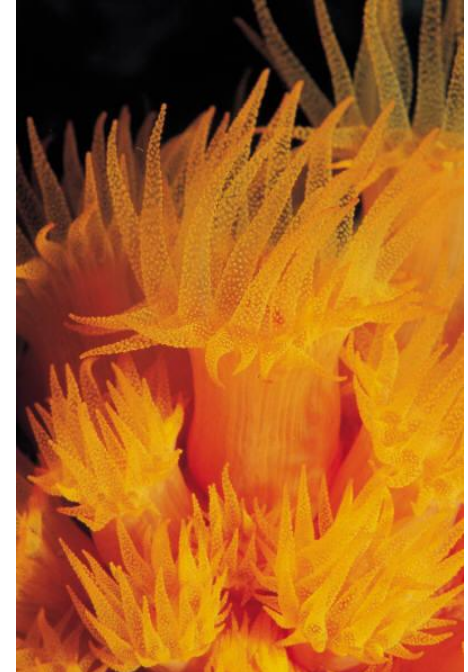
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ontogeneze duševního vývoje

-
- Vývojová psychologie je základní psychologická disciplína, která se zabývá vývojem psychických jevů v čase.
 - Podle Schmidta se rozlišují 4 základní okruhy obecné vývojové psychologie.

- Fylogeneze psychiky – vývoj psychiky od nejjednodušších organismů po nejsložitější. Zkoumá specifiku chování.
- Etologie = srovnávací biologie chování všech živočichů v celé vývojové řadě.

Obr. 1

- Antropogeneze psychiky – vývoj psychiky jedince jako biologického druhu – Homo sapiens. Vzniká na určitém stupni fylogeneze. Souvisí s historicko – kulturním vývojem.

Obr. 2

- Ontogeneze psychiky – vývoj psychiky člověka od početí až do smrti.
- Aktuální geneze – vývoj určitých psychických procesů.

Obr. 3

Obr. 4

ONTOGENETICKÁ PSYCHOLOGIE

- Sleduje vývoj psychických jevů od početí do smrti.
- Zkoumá jednotlivá vývojová stádia.
- Sleduje změny, ke kterým dochází během celého životního cyklu.

- Tyto změny prochází určitými fázemi:
- Evoluční fáze (vzestupná) je typická pro období dětství a dospívání. Jedinec se vyvíjí, rozvíjí a zdokonaluje v psychických jevech (procesech, stavech a vlastnostech).

Obr. 5

➤ Stabilizační fáze (vrcholná) je typická pro období dospělosti. Tato fáze zajišťuje produktivní využívání získaných zkušeností.

Obr. 6

- Involuční fáze (sestupná) je typická pro období stáří. Dochází k bio – psycho – sociálnímu poklesu.

Obr. 7

Odvětví

1. Pedopsychologie – psychologie dětství.
2. Psychologie adolescence – psychologie dospívání.
3. Adultopsychologie - psychologie dospělosti.
4. Gerontopsychologie - psychologie stáří.

Duševní vývoj

- Je proces psychických změn, které se uskutečňují v čase a v důsledku kterých se psychika jedince neustále mění.
- Hybnou silou vývoje je překonávání rozporů mezi momentálním stavem a požadavky, které jsou kladeny na jedince.
- Požadavky jsou kladeny ze strany jedince, ale i okolí.

Zákonitosti duševního vývoje

- Vývoj je celistvý proces.
- Vývoj je souvislý proces, vývojová stádia na sebe navozují.
- Každé vývojové stadium má své úkoly.
- Zákon vývojové nerovnoměrnosti – jednotlivé oblasti duševního života se nevyvíjejí rovnoměrně.

- Vývoj je proces nezvratný.
- Individuální projev vývoje.
- Rozvíjí se v průběhu socializace.
- Proces, kterým probíhá individualizace (postupné osamotnění se – souvisí se sebeuvědomováním, sebehodnocením, sebekritikou).

➤ **Způsob realizace psychického vývoje**

- duševní vývoj se uskutečňuje prostřednictvím 3 mechanismů: **zrání, učení a sebetvorba**

➤ **biologické zrání** – geneticky podmíněno

- projevuje se zákonitou posloupností vývojových změn
- je podmínkou dosažení stavu určité vnitřní připravenosti k učení, a tím i k rozvoji psychických vlastností

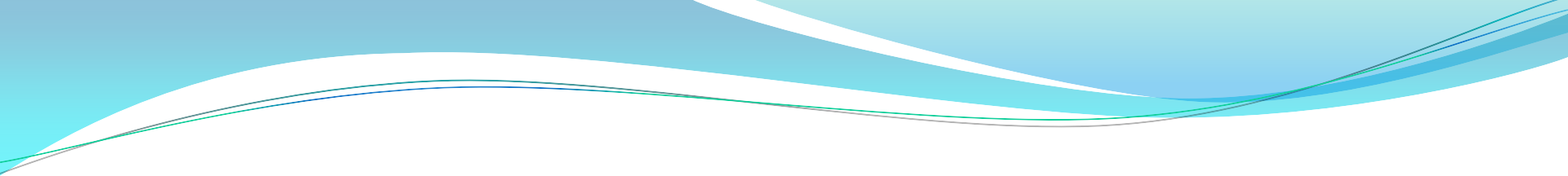
Činitelé duševního vývoje

➤ Vnitřní (biologické faktory):

- zděděné genetické informace (genotyp, základ dispozic)
- vrození činitelé (mutace genů)
- vlivy kongenitální (důsledky prenatálních a perinatálních intervencí)

➤ **Vnější (vliv prostředí):**

- geografické podmínky (přírodní podmínky – hory, rybníky, moře, městské a venkovské prostředí)
- životní prostředí
- sociálního prostředí
- sociální skupiny

-
- **Výchova** – rodina, výchovně vzdělávací systém, zaměstnání.
 - **Aktivita jedince** – souvisí s věkovými etapami.

Vývojové teorie

- **J. Piaget** (1896 – 1981) – kognitivní vývoj v dětském věku

1. fáze senzomotorické inteligence –
od * do 2let

2. fáze symbolického a předpojmového myšlení
– 2–4let

3. fáze názorného myšlení – 4–7let

4. fáze konkrétních logických operací –

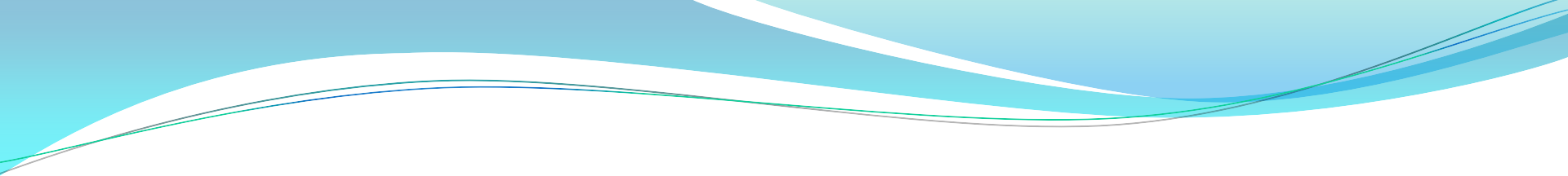
7–11let

5. fáze formálních logických operací –

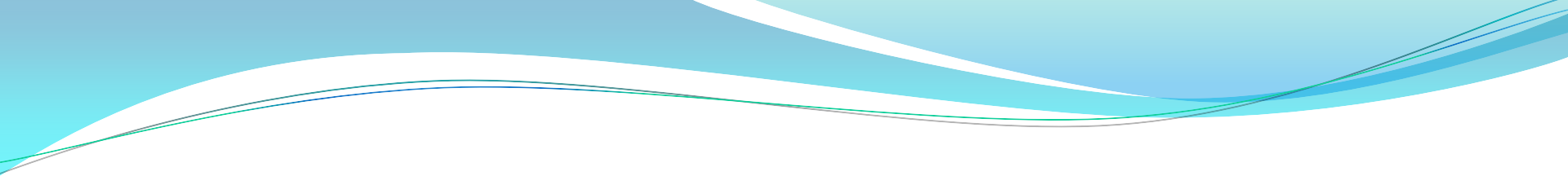
11–12let

• **E. Erikson** (1902 – 1994) – každé stadium chápe jako konflikt dvou tendencí, možnost postupu/vývoje člověka závisí na vyřešení konfliktu:

1. fáze základní důvěry v život proti základní nedůvěře – 0–1rok
2. fáze autonomie proti studu a pochybám – 1–3let

-
3. fáze iniciativy proti pocitům viny – 3–6 let
 4. fáze snaživosti proti pocitu méněcennosti –
6–12let
 5. fáze identity proti zmatení rolí – 12–19let
 6. fáze intimity proti izolaci – 19–25let
 7. fáze generativity proti stagnaci – 25–50let
 8. fáze integrity proti zoufalství – od 50let

- **S. Freud (1856 – 1939)** – koncepce duševního vývoje má pět fází:
 1. Orální fáze časově odpovídá kojeneckému období (1 rok).
 2. Anální fáze časově odpovídá období vývoje batolete (1–3 roky).
 3. Falická fáze se týká období (3–5 let).

-
4. Latentní fáze se týká období (5–10/11 rokem tzn. nástupem puberty).
 5. Genitální fáze – je z hlediska vývoje libida fází terminální, nejvyšší a poslední (od 11let).

VÝVOJOVÁ OBDOBÍ

- **Prenatální – od početí do porodu**
- **Novorozenecké – od narození do 28. dne života**
- **Kojenecké – do 1. roku**
- **Batolecí – 1.–3. rok**
- **Předškolní – 3.–6. rok**

- **Mladší školní věk – 6.–10. / 11. rok**
- **Starší školní věk (pubescence) – 10. / 11.–15. / 16. rok**
- **Mladistvý věk (adolescence) – 15. / 16.–18. / 21. rok**
- **Dospělost – 20.–60. rok**
- **Stáří – 60. – do konce života**

Metody

- **Pozorování, rozhovor, dotazník, experiment.**
- **Případová studie.**
- **Průřezové studie.**
- **Longitudinální studie.**

Otázky k opakování

- Charakterizujte okruhy obecné vývojové psychologie.
- Vysvětlete předmět ontogenetické psychologie.
- Charakterizujte fáze změn psychického vývoje.
- Vysvětlete zákonitosti duševního vývoje.
- Vyjmenujte a charakterizujte činitele, ovlivňující duševní vývoj.
- Vyjmenujte jednotlivá věková období.

Zdroje

- Kelnarová, J. Matějková, E. Psychologie 1. díl. 1. vyd. Grada. Praha: 2010 162 s. ISBN 978-80-247-3270-1.
- Langmeier, J. Krejčířová, D. Vývojová psychologie 2. vyd. Grada Praha: 2006. 368 s. ISBN 978–80–247–1284–0.
- Vágnerová, M. Vývojová psychologie I. Praha: 1997 ISBN 80–7184–317–2

- Obrázky č. 1–7 klipart Microsoft Office on - line <http://office.microsoft.com> [cit. 2013 - 03 - 02].
- Obrázek č. 1 Mořští živočichové – klipart Microsoft Office on - line <http://office.microsoft.com> [cit. 2013 - 03 - 02].